

SALON KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIPERIAATTEET

Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalaissa on määritelty, että jokaisessa kunnassa tulee olla tarkastuslautakunta. Näin on haluttu varmistaa, että kunnassa on riippumaton toimielin, joka kokonaisvaltaisesti arvioi, miten kaupunki on asettamissaan tavoitteissa onnistunut. Tarkastuslautakunnan tekemän arviointityön tavoitteena on kaupungin toiminnan kehittäminen.

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja Salon kaupungin hallintosäännössä.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii koko valtuustokautta koskevan arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Kaupungin hallintosäännön 82 §:n mukaan tarkastuslautakunta voi ennen arviointikertomuksen valmistumista antaa valtuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana valtuustolle myös muista merkittävistä havainnoista. Keskeinen osa tarkastuslautakunnan tehtävää on seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurata tilintarkastajan tehtävien suorittamista. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävä on tehdä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta tekee koko kaupunkikonsernin kattavaa arviointia. Lähtökohtana on, että tarkastuslautakunnan arviointitoiminta tuottaa kaupunginvaltuustolle tietoja toiminnan ja talouden ohjausta ja päätöksentekoa varten. Tärkein tehtävä on arvioida kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Arvioinnissa asia kuvataan objektiivisesti ja tavoitteena on toiminnan kehittäminen. Tarkastuslautakunta nostaa arviointikertomuksessa esiin kehittämiskohteita ja havaitsemiaan epäkohtia, mutta myös hyväksi havaitsemiaan toimintatapoja. Arviointikertomus laaditaan valtuuston päätöksenteon tueksi sekä tiedoksi kuntalaisille.

Kuntalain mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Lautakunnat käsittelevät omalta osaltaan arviointikertomukseen liittyviä asiakokonaisuuksia, jonka jälkeen kaupunginhallitus antaa lausuntonsa arviointikertomukseen.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin lisäksi kaupungin eri yksiköissä suoritetaan itsearviointeja ja laadunhallintaan liittyviä arviointeja.

Tarkastuslautakunta on jakanut jäsenistönsä kesken ns. hallinnon seurantavastuut. Kukin seurantavastuussa oleva pienryhmä seuraa ja arvioi nimetyn toimialan toimintaa, tavoitteiden saavuttamista ja päätöksentekoa. Pienryhmä nostaa esiin keskeisiä arviointikertomuksessa esiin tuotavia asiakokonaisuuksia, joista tarkastuslautakunta yhdessä työstää lopullisen arviointikertomuksen. Arviointityössä huomioidaan tarkastuslautakunnan jäsenten mahdolliset esteellisyydet asian käsittelyyn.

Arviointitoiminnan periaatteet

Arvioinnin eettiset periaatteet

Suomen Kuntaliiton suosituksessa arvioinnista kuntien valtuustoille (2006) korostetaan arvioinnin olevan osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä toiminnan ja palvelujen kehittämisen väline. Suosituksen tarkoitus on, että valtuutetut voisivat hyödyntää arviointia päätöksenteon välineenä entistä enemmän.

Arviointitoiminnan periaatteina ovat seuraavat asiat:

- Käyttökelpoisuus

Arvioinnit laaditaan siten, että ne perustuvat luotettavaan, käyttökelpoiseen ja mahdollisimman kattavaan ja ajankohtaiseen aineistoon. Tarkoituksena on, että tarkastuslautakunta ja seuraavassa vaiheessa kaupunginvaltuusto saavat monipuolisen kuvan tarkasteltavasta asiakokonaisuudesta.

- Toteuttamiskelpoisuus

Arviointi tehdään niin, että sen tulokset ovat toteuttamiskelpoisia. Tämä tarkoittaa arvioinnin realistisuutta, järkevyyttä ja selkeyttä. Arvioinnit tehdään tehokkaasti niin, että niiden tulokset vastaavat niihin käytettyjä resursseja eli tieto on riittävän merkittävää suhteessa käytettyihin voimavaroihin.

- Eettinen hyväksyttävyyys

Arvioinnit tehdään lakia ja eettisesti kestävästä menettelyä noudattaen, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että arviointi kohdistuu aina tarkasteltaviin asioihin eikä niistä vastaaviin tai niitä toteuttaviin henkilöihin.

- Tarkkuus

Arvioinnit toteutetaan niin, että arvioinnit tuottavat ja välittävät pätevää tietoa niistä tekijöistä, jotka määrittävät arvioinnin kohteena olevan asian tilan.

Tarkastuslautakunta noudattaa Salon kaupungin eettisiä periaatteita, joissa on määritelty esimerkiksi seuraavia asioita:

Kaupunki kohtelee kuntalaisia yhdenvertaisesti. Päätöksiä tehdessä samanlaisten tapausten tulee johtaa samanlaiseen ratkaisuun. Kaupunki ei aseta ketään perusteettomasti eri asemaan toisiin nähden syntymäperän, kansalaisuuden, uskonnon, sukupuolen, iän tai poliittisen tai ammattiyhdistystoiminnan tai näihin verrattavan syyn vuoksi. Kaupunki kunnioittaa eri väestöryhmiin kuuluvien oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä sekä kaikkien asukkaiden kulttuurisia oikeuksia.

Kaupunki edistää toiminnallaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tasa-arvolain säännösten mukaisesti.

Kaupunki edistää yhdenvertaisuutta ja ennalta ehkäisee syrjintää yhdenvertaisuuslain säännösten mukaisesti.

Henkilöstöä palkattaessa pääsääntö on, ettei ketään suosita sukupuolen perusteella vaan pätevyys ja soveltuvuus tehtävään ratkaisevat. Kaupunki ei salli työpaikkakiusaamista, sukupuolista, rasistista tai seksuaalista häirintää eikä muutakaan sopimatonta käytöstä.

Kaupunki edistää kuntalaisten hyvinvointia ja alueen kestävästä kehitystä demokraattisia menettelytapoja noudattaen.

Kaupunki pyrkii toiminnallaan lisäämään kuntalaisten luottamusta päätöksenteon asianmukaisuuteen ja puolueettomuuteen ja noudattaa toiminnassaan hyvän hallinnon periaatteita.

Asiat valmistellaan ilman, että jonkin yksittäisen henkilön, yrityksen tai yhteisön etua korostetaan yleisen edun kustannuksella. Kaupungin toiminnan ja hallintopäätösten ratkaisujen tulee olla objektiivisesti ja asiallisesti perusteltavissa.

Päätöksenteossa huolehditaan asioiden riittävästä selvittämisestä, vaihtoehtojen esittämisestä ja asianosaisten kuulemisesta. Päätökset perustellaan ja ilmoitetaan, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun, sekä mainitaan sovelletut säännökset. Hallintotoimen ankaruusaste sopeutetaan toimen yleisen laadun ja kulloinkin kysymyksessä olevan intressin tärkeyden mukaiseksi.

Kaupungin henkilökunta on ammattitaitoista ja asiantuntevaa. Henkilöstöä valittaessa tavoitteena on löytää kuhunkin tehtävään paras ja kyvykkäin henkilö. Henkilökunnan tulee hoitaa tehtävänsä asianmukaisella tavalla ja viivytyksettä.

Toiminnan ja laadun tulee olla kilpailukykyistä. Esimiesten tehtävänä on huolehtia, että jokainen tietää, mitä häneltä työssään edellytetään. Ylimmillä virkamiehillä on vastuu yksikkönsä tulostavoitteiden toteutumisesta.

Luottamushenkilöt edistävät kaupungin ja sen asukkaiden etua sekä toimivat luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.

Arvioinnin kohdentaminen

Tarkastuslautakunnan arviointityö on suunnitelmallista ja järjestelmällistä arviointia, joka perustuu riippumattomuuteen, luotettavuuteen, tuloksellisuuteen ja kaupungin arvoihin sekä ohjeisiin.

Lautakunta laatii koko toimikautensa kattavan arviointisuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen työohjelman. Vuosittaisen työohjelman ulkopuolelta otetaan aiheita työohjelmaan vain lautakunnan päätöksillä.

Arviointisuunnitelmassa nimitään painopistealueet, joiden arviointiin lautakunta kunakin vuonna erityisesti keskittyy. Tavoitteena on, että neljän vuoden aikana tehty arviointi kattaa olennaisimman kaupunkikonsernin toiminnan, alla olevien kohdentamisperiaatteiden mukaisesti. Lautakunta tarkistaa koko toimikaudelle laaditun arviointisuunnitelman vuosittain. Vuosittaisessa työohjelmassa tarkennetaan kunkin vuoden arviointia ja määritellään lautakunnan muu toiminta.

Arvioinnit kohdennetaan seuraavasti:

- Arviointi kohdennetaan kaupunkistrategian ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen arviointiin.

- Talousarviossa asetettujen toiminnan ja talouden sekä konsernin tavoitteiden toteutumista arvioidaan joka vuosi.
- Kaupungin ja kaupunkikonsernin taloutta arvioidaan joka vuosi.
- Painopistealueena olevan toiminnan järjestämisen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan siinä laajuudessa, kun on mahdollista arviointisuunnitelman ja käytettävissä olevan tiedon pohjalta.
- Kaupunkistrategian toteutumista arvioidaan lautakunnan toimikauden aikana. Arviointikertomuksessa esitetään lautakunnan näkemys kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumisesta.
- Arviointi kohdistuu aina myös kaupungin omistajaohjaukseen ja sen toteutumiseen.
- Arviointikohteena voi olla myös kuntayhtymien toiminta ja sen omistajaohjaus.

Arvioinnin toteutus ja raportointi

Arvioinnin tietoperusta

Tarkastuslautakunta perehtyy arviointiaiheisiin kutsumalla viranhaltija- ja luottamushenkilöjohtoa, asiantuntijoita ja muita arviointikohteen vastuuhenkilöitä kuultavaksi tarkastuslautakunnan kokouksiin. Kutsutut täyttävät ennakkoon arviointilomakkeen ja voivat toimittaa myös muuta asiaan liittyvää materiaalia tiedoksi.

Lisäksi tarkastuslautakunta toteuttaa vuosittain katselmuksen kaupungin eri yksiköihin. Pääsääntöisesti katselmus kohdentuu aina kunkin vuoden arvioinnin painopistealueeseen tai muutoin ajankohtaisiin ja keskeisiin kohteisiin.

Arvioinnin tietoperustana ovat tarkastuslautakunnan kokouksissa viranhaltijoiden kuulemisissa ja katselmuksessa saadut tiedot ja tehdyt havainnot, tietojärjestelmistä saadut tiedot ja selvitykset sekä tilinpäätös- ja toimintakertomustiedot, vuoden aikaiset seurantatiedot, kaupungin yksiköissä laaditut raportit ja muu niiden asiakirja-aineisto. Lisäksi ovat käytössä tilintarkastajan raportit. Tietolähteinä voidaan käyttää asukas- ja asiakaskyselyjen tuloksia sekä valtakunnallisia selvityksiä ja vertailuja, erityisesti verokkikaupunkien vertailutietoja.

Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa pyytää asianomaisilta yksiköiltä arvioinnin kohteena olevista asioista tietoja tai selvityksiä kirjallisina (lautakunnan laaja tiedonsaantioikeus Kuntalaki 124 §) ja kutsua asiantuntijoita kokouksiinsa. Tarkastuslautakunta voi teettää erillisiä selvityksiä ulkopuolisilla asiantuntijoilla, mikäli se katsotaan perustelluksi lautakunnan perustehtävän kannalta. Lautakunta voi tehdä myös omia haastatteluja ja kyselyjä arvioinnin tietoperustan laajentamiseksi.

Salon kaupungin sisäisen tarkastuksen henkilöstö avustaa tarkastuslautakuntaa kokousjärjestelyissä ja arviointikertomuksen laadinnassa.

Arvioinnin toteutus

Arvioinnin toteutus on suunnitelmallista ja perustuu lakisääteiseen arviointisuunnitelmaan ja lautakunnan määrittelemiin arviointiperiaatteisiin.

Tarkastuslautakunnan vuosittainen arviointiprosessi on kuvattu ja dokumentoitu. Arviointikertomuksessa esitetään prosessin päävaiheet.

Ennen kuulemistilaisuutta viranhaltija täyttää ennakkolomakkeen, jossa esitellään kyseisen yksikön toimintaa, tavoitteita ja taloutta haasteita unohtamatta. Kuulemistilaisuuden lopuksi lautakunta keskustelee alustavista johtopäätöksistä ja voi päättää lisäselvitystä vaativat asiakohdat.

Tuloksellisuusarvioinnissa tarkastuslautakunta arvioi tuottavuuden ja taloudellisuuden toteutumista sekä prosessien sujuvuutta, palvelujen laadun vaikuttavuutta, työelämän laatua, henkilöstöön liittyviä asioita ja toimintaan kohdentuvia riskejä. Käytettävissä oleva tieto vaikuttaa arvioinnin toteuttamiseen.

Tarkastuslautakunta arvioi, ovatko toimenpiteet olleet esimerkiksi yhteiskunnan, kustannusten, saavutettujen vaikutusten, kuntalaisten tai asiakkaiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisia. Kun tarkastuslautakunta arvioi vuosittain talousarviossa kaupunginvaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista ja tytäryhteisöille asetettujen tulostavoitteiden toteuttamista, se vertaa tavoitteen mittarin tavoitetilaa ja toimintakertomuksessa raportoitua tietoa toisiinsa. Lisäksi arvioidaan myös raportointitiedon riittävyttä ja selkeyttä.

Viranhaltijoiden kuuleminen tapahtuu tarkastuslautakunnan suljetuissa kokouksissa, joissa arviointikohteen asioita käsitellään luottamuksellisesti ja arviointiaineisto ei ole missään vaiheessa ulkopuolisten käytettävissä.

Arvioinnin raportointi valtuustolle

Tarkastuslautakunta raportoi arviointitoimintansa tuloksista kaupunginvaltuustolle kerran vuodessa koko vuoden toiminnan kattavassa arviointikertomuksessa. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Seuranta

Lautakunta seuraa palautetta, jota se saa arviointikertomuksista mm. kaupunginvaltuustolta. Lautakunta merkitsee tiedoksi kaupunginvaltuuston saamat vastaukset arviointikertomuksen kannanottoihin. Se myös seuraa kannanottojensa vaikuttavuutta ja raportoi seurantatiedot arviointikertomuksessa.

Viestintä

Lautakunnan arviointityöstä ja lautakunnan kannanotoista antavat tietoja lautakunnan puheenjohtajisto.

Arviointikertomus luovutetaan kaupunginvaltuuston puheenjohtajalle kaupunginhallituksen kokouksessa. Tässä yhteydessä puheenjohtaja esittelee arviointikertomuksen keskeiset pääkohdat ja tämän tilaisuuden jälkeen on myös median edustajilla mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä arviointikertomukseen liittyen. Arviointikertomus on kuntalaisten käytettävissä kaupungin verkkosivuilla.

Laadunvarmistus ja arvioinnin kehittäminen

Tarkastuslautakunta kehittää toimintaansa ja tehtäviensä toteuttamistapoja jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaisesti sekä huomioi saamansa palautteen.

Tarkastuslautakunnan jäsenet kehittävät osaamistaan osallistumalla erilaisiin koulutustilaisuuksiin.